

УДК 37.024

Г.І. Сотська, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕСТЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Сьогоднішнє суспільство все гостріше відчуває потребу у цілісних, естетично розвинених особистостях, зокрема, вчителів образотворчого мистецтва з активною творчою позицією, сформованих на морально-естетичних засадах, світоглядних орієнтирах, здатних до саморозвитку і самовдосконалення у процесі професійно естетичної діяльності. Пріоритетом у діяльності вчителів образотворчого мистецтва має бути не лише формування художніх знань, умінь та навичок, а й збагачення емоційно-почуттєвої сфери учнів, виявлення інтересу до прекрасного у навколишньому житті і мистецтві, розвитку в них здатності до емоційно-почуттєвого сприйняття дійсності і перетворення її за законами краси, досконалості, довершеності у процесі естетичної діяльності.

Естетична діяльність у загальному розумінні є специфічним видом практично-духовної (створення творів мистецтва, вивчення фольклору, дизайну та ін.) та духовної (естетичне споглядання, сприйняття, судження та ін.) діяльності.

Варто зазначити, що феномен «естетична діяльність» є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних учених, які визначають її як емоційно-почуттєву, духовно-ціннісну діяльність особистості, спрямовану на перетворення світу відповідно до уявлень про досконале, яка пов'язана з гармонійною самореалізацією людини (Ю. Боров); як вид духовно-практичного освоєння і перетворення світу за законами краси (А. Пронін); втілення прагнень індивідуума до об'єктивації свого внутрішнього світу як цілісної характеристики активності людини, яка виявляється в діяльності і поведінці людини, в самодетермінації її буття у світі (Н. Миропольська).

Обґрунтовуючи сутність естетичної діяльності, науковці виділяють: художньо-практичну (карнавал, весільний або поховальний обряд, етикетна поведінку); художньо-творчу (створення творів мистецтва); художньо-технічну (дизайн), художньо-рецептивну (сприйняття творів мистецтва) і рецептивно-естетичну (сприйняття природи, дійсності), духовно-культурну (формування естетичного смаку, ідеалів, суджень та оцінок), теоретичну (вироблення естетичних концепцій і поглядів) (Ю. Боров); реально-практичну (охоплює естетичні моменти матеріального виробництва, суспільно-організаційної, педагогічної, фізкультурної, побутової та інших сфер); духовно-практичну (включає естетичні якості художньої та ігрової діяльності); духовно-теоретичну (естетичні аспекти наукової, ідеологічної та інших сфер духовної культури) (М. Каган).

Естетична діяльність невідривна від інших видів діяльності, адже, як зазначають Б. Щербо, Д. Джола, не можна створювати красу на виробництві, не вирішуючи утилітарних завдань. Не може бути прекрасним вчинок, якщо ігноруються моральні цілі поведінки..., коли людина діє у певній сфері з

усвідомленим прагненням до досконалості, з власними уявленнями про красу, первинні цілі цієї сфери діяльності не відкидаються, а органічно поєднуються з естетичною ціллю [5, с. 26-27].

Процес естетичної діяльності, на переконання М. Колеснікова, О. Колеснікової, В. Лозового, перетворення дійсності за законами краси, тобто за законами ритму, симетрії, пропорції, гармонії тощо, пов'язаний з діяльністю творчою, яка акцентує на перетворюючому характері впливу. При цьому естетичний намір вносить якісний сенс, «надідею» цього перетворення. Зв'язок між естетичним та творчим характером людської діяльності є діалектичним, відсутність будь-якого аспекту позбавляє сенсу діяльність у цілому [4].

Дослідники наголошують, що результатом естетичної діяльності є не лише світ предметів та навколишнє середовище, що перетворюються за законами краси, а й сама людська суб'єктивність, яка збагачується та удосконалюється завдяки розвиненому творчому уявленню та іншим навичкам і умінням, що мають естетичну природу. Серед них – відчуття форми, уміння мислити за аналогією та асоціацією, образне мислення, інтуїція, а також уміння організовувати свою працю так, щоб вона приносила насолоду.

Варто погодитися з думкою науковців, які аргументовано доводять, що естетична діяльність набуває більшої самостійності у діяльності художній, де створення естетичної цінності – не другорядне завдання, недоповнення до цінностей іншого типу, а основна його ціль. Будучи вищим проявом естетичної, художня діяльність зворотньо впливає на естетичну. За слушним твердженням Г. Гадамера, «великі художні досягнення ... входять в споживчий світ і беруть участь в естетизації середовища. І не тільки входять, але і поширюються, забезпечуючи таким чином стильову єдність перетворюваного людиною світу, конструктивний підхід, що виявляється сьогодні в живописі та архітектурі, глибоко проник і в усі ті технічні засоби, з якими ми щодня маємо справу на кухні, вдома, у громадському транспорті та суспільному житті» [2, с. 274].

Подібної думки дотримуються також А. Зись і І.Лазарев, зазначаючи, що співвідношення естетичної й художньої діяльності являє собою суперечливу єдність тотожностей (оскільки художня діяльність є естетичною) і відмінностей (оскільки естетична діяльність може бути і нехудожньою)... Тому як не можна ототожнювати будь-які прояви естетичної діяльності з діяльністю художньою та відносити різноманітні види людської діяльності (що містять у собі художню сутність, але слугують головним чином вирішенню позахудожніх завдань) до художньої творчості, так і неправомірно художню діяльність, художню творчість протиставляти естетичній діяльності: художня діяльність є найбільш досконале вираження естетичної діяльності [6, с. 58].

Ми поділяємо думку науковців про те, що в естетичній діяльності естетичне «є засобом вирішення як художніх (мистецтво), так і позахудожніх проблем (перетворювальних, пізнавальних та ін.); в художній діяльності

«естетичне» ніби вбирає в себе, «асимілює» інші види діяльності, трансформуючись таким чином із засобу в цілі» [6, с. 58].

Таким, чином, залучення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процес естетичної діяльності сприяє прояву свободи творчих сил, створенню прекрасного як реалізації істинно людської потреби. Завдяки естетичній діяльності розвинені естетичні потреби, багатство почуттів у майбутніх учителів образотворчого мистецтва перетворюються на об'єктивний фактор.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боров Ю.Б. Эстетика / Юрий Борисович Боров. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1981. – 399 с.
2. Гадамер Г.Г. Актуальность прекрасного./Г.Г. Гадамер. – М., 1991. – С. 185-187.
3. Эстетика: навч. посібн. / М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова, В.О. Лозовой та ін.; за ред. В.О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 208 с. – Бібліогр.: с. 202-205.
4. Эстетика: навч. посібн. / В.О. Лозовой, М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 208 с.
5. Щербо А.Б., Джола Д.Н. Красота воспитывает человека / А.Б. Щербо, Д.Н. Джола. – К.: Радянська школа, 1980.
6. Эстетическое сознание и процесс его формирования / Ин-т философии АН СССР. – М. : Искусство, 1981. – 255 с.